

УДК 351.74:061.1(100)

Олександр КУЛЬТЕНКО

здобувач кафедри юридичної психології Київського національного університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ІНТЕРПОЛУ

Розглянуто витoki формування інституційної системи Інтерполу та вплив глобалізації на структуру Міжнародної організації кримінальної поліції. Проаналізовано поняття міжнародного співробітництва у сфері кримінального права в умовах глобалізації.

Рассмотрены истоки формирования институциональной системы Интерпола и влияние глобализации на структуру Международной организации уголовной полиции. Проанализирована суть международного сотрудничества в сфере уголовного права в условиях глобализации.

Established the origins of the institutional system of Interpol, revealed the influence of the conditions of globalization on the structure of ICPO. Also I analyze the essence of the concept of "international cooperation in the sphere of criminal law in the context of globalization".

Ключові слова: Міжнародна організація кримінальної поліції, Інтерпол, глобалізація, тероризм, держави-учасниці, конгрес, Генеральний Секретаріат, Генеральна Асамблея.

Ключевые слова: Международная организация уголовной полиции, Интерпол, глобализация, терроризм, государства-члены, конгресс, Генеральный Секретариат, Генеральная Ассамблея.

Keywords: ICPO-Interpol, globalization, terrorism, Member States, Congress, General Secretariat, General Assembly.

Становлення і розвиток Інтерполу формує інститут міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності.

Щоб дослідити таку складну організацію, як Інтерпол, не можна оминати історико-правовий аспект, який дозволить простежи-

ти виникнення та розвиток цієї структури, а головне – встановити місце Інтерполу в системі міжнародного кримінального права.

Юридична наука сформувала певні правила та критерії, яким має відповідати історико-правове дослідження. Насамперед, це розкриття матеріалу через періодизацію історичного процесу.

Питання міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю висвітлювали О. Бандурка, Л. Тимченко, В. Буткевич, В. Овчинський, І. Лукашук, Д. Компанієць, Г. Душейко, В. Некрасов, В. Мацюк, В. Смелік, В. Сущенко, А. Мацко, Л. Удалова. Зважаючи на засади професійної діяльності фахівців Інтерполу в Україні, що ґрунтуються на аналізі національного правового поля [1, с. 609-615], можна стверджувати, що інституційної системи Інтерполу в Україні немає.

Мета статті – довести, що глобалізація – явище об'єктивне, з огляду на що необхідно враховувати умови та чинники, що вплинули на формування інституційної системи Інтерполу. Це сприятиме вирішенню проблем національного права під час формування нових дефініцій, окресленню шляхів і напрямів їх розвитку.

Кінець 60-х років ХХ ст. характеризувався стрімким зростанням кількості міжнародних злочинів, зокрема, почастишали випадки захоплення терористами літаків у повітрі. Ідея про те, що саме Інтерпол має унікальні можливості швидкого збирання інформації, мобілізації засобів і методів боротьби з повітряним піратством, почала реалізовуватися на Генеральній Асамблеї, засідання якої відбулося в Тегерані (Іран) у жовтні 1968 р. Було заявлено, що Інтерпол буде вживати заходів для боротьби з цим явищем. Водночас представники делегатів країн-членів на Генеральній Асамблеї висловили невдоволення щодо політичного підґрунтя цього явища.

Так звана терористична криза 70-х років у діяльності Інтерполу засвідчила декларативність права, повну відсутність його практичного застосування. Важливе значення для вдосконалення діяльності організації мало визнання Інтерполу міжурядовою організацією ООН у 1971 р. [2, с. 88].

Головним здобутком практичної діяльності Міжнародної організації кримінальної поліції (МОКП-Інтерпол) стала Загальна кар-

тотека Секретаріату, яка налічувала понад 1,5 млн облікових карток злочинців, згрупованих фонетично в алфавітному порядку і за кольоровою системою повідомлення. З початком комп'ютерної ери обсяг картотеки збільшувався щорічно на 10-12 % [2, с.109].

У 80-ті роки минулого століття картотеки і досьє більшості поліцейських служб усього світу, які запровадили нові комп'ютеризовані системи, ґрунтувалися на певній характеристиці предмету, наприклад, відбитках пальців, світлинах, іменах, числовій послідовності тощо. Аналітичний індекс, заснований на цілісному підході до кожного фігуранта, є особливо ефективним, коли слідчий не має надійної інформації. Саме система аналітичної індексації стала передумовою для досягнення високого рівня формалізації комп'ютерних програм.

Отже, назріла потреба здійснення контролю за значним інформаційним масивом даних, який представники правоохоронних органів різних країн не тільки використовували, а й поповнювали. 1982 р. Генеральна Асамблея створює незалежний орган для перевірки дотримання внутрішніх правил Інтерполу, які стосуються захисту даних (Наглядова Рада з внутрішнього контролю за архівами Інтерполу) [3, с. 77]. Діяльність Наглядової Ради мала відповідати ст. 15 Правил міжнародного поліцейського співробітництва та внутрішнього контролю за архівами Інтерполу, а її метою був контроль за дотриманням прав людини під час збирання Інтерполом приватної інформації. Перше засідання Наглядової Ради відбулося в січні 1986 р., з того часу її члени збираються три рази на рік.

У період з 1987 р. до 1989 р. МОКП вводить комп'ютери як основний інструмент фахової діяльності своїх працівників. Новою тенденцією в подальшій роботі організації стало групування файлів для збереження інформації у справах із вказівкою про види злочинів за встановленими типами. Отримання інформації за надісланими запитами стало можливим за різними критеріями пошуку, наприклад, віком злочинця чи його фізичними характеристиками.

7 квітня 1990 було прийнято постанову Ради Міністрів СРСР № 338 "Про вступ СРСР в Міжнародну організацію кримінальної поліції – Інтерпол" [6, с. 54]. Також 1990 р. розпочинає роботу система комунікації X400, яка дозволяє Національному бюро Інтер-

полу надсилати електронні повідомлення один одному та безпосередньо до Генерального Секретаріату. Збільшення кількості інформації, баз даних для її зберігання зумовили необхідність упровадження автоматизованого пошуку, який був уведений в дію 1992 р. [4, с. 57].

На Всесвітній конференції з організованої транснаціональної злочинності, яка проходила в м. Неаполі (Італія) 21-23 листопада 1994 р., розглядалися політичні й економічні чинники, що зумовили появу транснаціональної злочинності, а саме:

- взаємозалежність держав, формування світового ринку, для якого характерні тісні економічні зв'язки й інвестиції;
- формування фінансових систем міжнародних розрахунків, які дають змогу здійснювати складні фінансові операції за участю банків кількох держав, розвиток світових систем комунікації;
- розвиток міжнародної торгівлі, якому посприяло введення системи світової торгівлі в післявоєнний період;
- удосконалення технологій контейнерних перевезень;
- збільшення масштабів міграції, створення багатонаціональних мегаполісів;
- "прозорість" кордонів між державами, що належать до Європейського Союзу та Співдружності незалежних держав, тощо.

Країнам-членам Інтерпол рекомендує повідомляти про злочини, що можуть бути пов'язані з тероризмом (підозрілі фінансові операції, торгівля зброєю, відмивання грошей, підроблення проїзних документів і посвідчень особи, вилучення ядерних, хімічних і біологічних матеріалів).

2006 р. Інтерпол оголосив про створення власної Міжнародної антикорупційної академії, яка забезпечує підготовку кадрів, навчання й технічну допомогу країнам-членам, а також здійснює дослідження тенденцій, передової практики і нових методів боротьби з корупцією.

Світова мережа Інтернет-користувачів з різних країн стерла кордони між державами. Утворення єдиного глобального віртуального світу, який суттєво впливає на людей незалежно від їх національності, створило передумови виникнення кіберзлочинності.

Це зумовило потребу в підготовці спеціалістів з інформаційних технологій, які застосовуватимуть здобуті знання під час розслідування злочинів, пов'язаних із кіберзлочинністю.

Нині кількість держав – членів Міжнародної організації кримінальної поліції сягнула 187. Відповідно, за цим показником Інтерпол поступається лише ООН, яка налічує 191 країну-учасницю [5].

Отже, в історичному аспекті головним чинником глобалізації, який вплинув на формування інституцій Інтерполу, стала необхідність протидії тероризму. Важливою умовою для створення нової структури – Міжнародної організації кримінальної поліції – стало збільшення інформаційного масиву та необхідність опрацювання даних з допомогою новітніх технологій.

Зауважмо, що формування інституту Інтерполу в Україні почалося нещодавно порівняно з іншими державами, а відтак відкриваються перспективи наукової розвідки в цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Культенко О. В. Правові та організаційні засади діяльності працівників Робочого апарату НЦБ Інтерполу в Україні // Держава і право. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. – 808 с.
2. Бандурка О. М. Інтерпол: Міжнародна організація кримінальної поліції : наук.-практ. посіб. – Х. : Основа, 2003. – 323 с.
3. 6th INTERPOL Train-the-Trainer Workshop on Information Technology Crime Investigation for Asia and South Pacific. Ghaziabad, New Delhi, India, 17 March to 4 April 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/ConferenceDelhi/default.asp>
4. Старжинський В. С. Інтерпол. Міжнародна організація кримінальної поліції: навч. посіб. / Старжинський В. С., Старжинський С. В., Хотинець П. В. – Х. : Бурун Книга, 2006. – 112 с.
5. Michael Fooner. Interpol : issues in world crime and international criminal justice. – New York: Plenum Press, 1989. – 244 p.

Стаття надійшла 10.09.2009.